

Anekdotes žanra izpratne

1. uzdevums.

Veiciet klasē ātro viedokļu apmaiņu, izmantojot vietni *padlet/socratic* vai citu!

Uzraksti vienā teikumā atbildi, kāpēc vajag smieklus!

Kad esi uzrakstījis atbildi, atzīmē ar “patīk”

tās klasesbiedru atbildes, kurām tu piekrīti!

Ja nepieciešams, ieraksti komentāru!

mīms – attēlam pievienoti asprātīgi teksti, kuros ir atsauce uz situāciju kultūrā, zinātnē, politikā, vēsturē utt.

2. uzdevums.

Izlasi visas atbildes un uzraksti 3 secinājumus par tām!

3. uzdevums.

Strādāji grupā! Izveidojiet shēmu, kurā sakārtojiet sakarības, iekļaujot jēdzienus: *smieklis, asprātība, joks, humors, anekdote, karikatūra, mīms, komēdija!*

4. uzdevums.

Izlasi raksta *Noskaidrota pasaules asprātīgākā anekdote* fragmentu! Veic norādītos uzdevumus!

Pēc gadu ilgiem darbietilpīgiem zinātniskiem pētījumiem ir noskaidrota anekdote, kas esot pati smieklīgākā pasaulē. Veicot visu laiku vērienīgāko pētījumu par humoru, Britu Asociācija zinātnes attīstībai vērās pie interneta lietotājiem visā pasaulē, lūdzot iesūtīt savas iecienītākās anekdotes, kā arī izteikt savu viedokli par citu cilvēku piedāvātajiem jokiem.

Izskatot vairāk nekā 40 000 iesūtīto anekdošu un izlasot divus miljonus atsauksmju, asociācija par visasprātīgāko anekdoti atzina šo: *Divi mednieki iet pa mežu, un pēkšņi viens no viņiem nokrīt bez samaņas. Viņš, šķiet, neelpo, un acis viņam ir sastingušas. Otrs mednieks paņem tālruni un zvana ātrajai palīdzībai: “Mans draugs ir beigts! Ko lai es daru?” Operatore mierīgā, laipnā balsī atbild: “Neuztraucieties. Mēs jums palīdzēsim. Vispirms pārliecinieties, vai viņš ir miris.” Klusums, tad atskan šāviena troksnis. Mednieks tālruņa klausulē atkal jautā: “Viss kārtībā, un ko tagad?”*

Kādi fakti tekstā ļauj apgalvot, ka šis pētījums ir ticams? Izraksti tos:

Izsaki pieņēmumu, kāpēc tieši šī anekdote tikusi atzīta par asprātīgāko?

Veicot šo pētījumu, zinātnieki konstatējuši būtiskas atšķirības dažādu tautu humora izjūtā, kas arī noteica to, kādas anekdotes konkrētu tautību pārstāvjiem šķitušas smieklīgas. Piemēram, Lielbritānijas, Īrijas, Austrālijas un Jaunzēlandes iedzīvotājiem vislabāk patīk anekdotes, kuru pamatā ir vārdu spēles, bet amerikāņi un kanādieši priekšroku dod anekdotēm, kurās kāds no tēliem tiek padarīts par muļķi. Savukārt eiropiešiem patīk sirreāli jociņi un anekdotes par tādām nopietnām lietām kā slimība, nāve un laulība, arī anekdotes par dzīvniekiem ir plaši izplatītas.

Pētījumā atklājušies arī citi pārsteidzoši fakti. Spriežot pēc atsauksmēm par iesūtītajām anekdotēm, visvieglāk sasmīdināmi ir vācieši, bet visnopietnākie ir kanādieši. Ar šo pētījumu par humoru tuvāk var iepazīties interneta adresē sk. www.laughlab.co.uk; <https://www.tvnet.lv/6270770/noskaidrota-pasaules-aspratigaka-anekdote>.

Pētījumā noskaidrots,
ka dažādās pasaules malās
smejas par atšķirīgām lietām.
Kā tev šķiet, kas to nosaka?

Cik atvērti humoram,
tavuprāt, ir latvieši? Par ko
viņi smejas? Pārrunāji
atbildes uz šo jautājumu
kopīgi klasē!

5. uzdevums.

Iepazīsties ar tekstiem, kuros raksturots anekdotes žanrs!

Noskaidro nezināmo vārdu nozīmi vārdnīcā!

Iekrāso tekstos informāciju, kas var būt noderīga, raksturojot anekdoti kā prozas žanru!

Uzraksti savu anekdotes definīciju! Lai vēlāk būtu vieglāk definīcijas salīdzināt, izmanto *padlet* sienu!

2. tabula. Anekdotes žanra raksturojums

Pēteris Birkerts. <i>Latviešu tautas anekdotes</i> , 1929.	Māris Rungulis. <i>Pēterītis un Anna</i> , 2013.	Mana anekdotes definīcija
Anekdote pieder mākslas pasaulei. Viņa ir maza, īpatnēja novelīte, humoreska, maza komēdija. Neskatoties uz saviem miniatūrapmēriem, anekdotei ir sava īpatnēja struktūra, uzbūve, iekārta. Un nevar sacīt, ka šī iekārta būtu vienkārša. Anekdotes struktūra jeb celtne ir stipri bagāta: sīka, smalka un dažāda. Tur ir iekšējais un ārējais stils, satura sarežģītā un niansētā psiholoģija, ārējo formu dažādība, kā arī valodas līdzekļu dažādība. Mūs interesē tie anekdotes elementi, kas lasītājā un klausītājā ierosina estētiskos* pārdzīvojumus. Estētiskie pārdzīvojumi ir tādi pārdzīvojumi, kas saistīti ar vieglu, graciozu baudu. Mēs aplūkosim anekdoti no estētikas kategoriju viedokļa. Tā, šķiet, ir pirmā un fundamentālākā prasība. Galvenās estētikas kategorijas, kā zināms, ir skaistums, cildenums, traģika, komika. Anekdotē galvenā kārtā realizējas k o m i k a ar dažādiem atzarojumiem un sazarojumiem, kā humoru, ironiju, satīru, sarkasmi**, atjautu, traģikomiku utt. *Saistīts ar skaistumu, cildenumu, mākslu. **Ļauns, dzēlīgs izsmiekls, kas izriet no naida, sašutuma, nicinājuma.	Kāds labums bērniem tiek no anekdotēm, bet pašām anekdotēm no tā, ka tās kāds stāsta tālāk? Populārākā atbilde varētu būt: klausoties un varbūt arī stāstot anekdotes, var izsmieties pēc sirds patikas. Anekdotes māca un rāda, kā būt asprātīgam! Anekdotes stāstītāju trenē būt asprātīgam. Anekdotes saka priekšā, kā noturēt klausītāju uzmanību. Anekdotes attīsta asociatīvo domāšanu. Citiem vārdiem, anekdotes ir jaunrade, kas veicina iztēli, atmiņu un radošumu, ļaujot un pat stimulējot brīvi izmantot savu paša pieredzi. Stāstot par citiem, anekdotes ir brīnumlīdzeklis, kā paskatīties uz sevi no malas. Un kopā ar citiem pavisam neuzkrītoši pasmieties pašam par sevi! Anekdotes ir daudz vieglāk atcerēties, ja tās kārtu un stāsta pa cikliem. Anekdotes nenoliedzami ir uzskatāmas par mūsdienu folkloru, un tām attīstība notiek tikai tad, ja tās ceļo no mutes mutē, no tautas tautā, no pieaugušiem pie bērniem, mūslaikos – no viena interneta portāla uz otru.	<i>Iekrāsoto informāciju izmanto, definējot anekdoti kā žanru!</i>

Vārdnīcas	Enciklopēdijas	
anekdote -es, dsk. ģen. -šu, s. Īss, saistošs stāstījums par kādu neparastu, interesantu, komisku notikumu.	Anekdote (franču: <i>anecdote</i> – pasaciņa; grieķu: το ἀνεκδότη – nenopublicēts, burtiski “nav izdots”) Anekdotē bieži tiek izmantots dialogs, lomu spēle, anekdote īsti atklājas izteiksmīgā stāstījumā.	
anecdote noun a short, often amusing story about an event, usually involving a particular person (https://quizlet.com/79976868/eng-literary-terms-flash-cards/)	Anecdote – brief narrative of a particular incident. An anecdote differs from a short story in that it is unified in time and space, is uncomplicated, and deals with a single episode. The literal Greek meaning of the word is “not published”, and it still retains some such sense of confidentiality. Sometimes an anecdote is inserted into a novel as an interval in the main plot. Famous books of anecdotes include the <i>Deipnosophistae</i> of Athenaeus and Plutarch’s <i>Lives</i>. (https://encyclopedia2.thefreedictionary.com/Features+of+anecdote)	

6. uzdevums.

Izvērtē tekstus (vienu tekstu var ierakstīt vairākās pozīcijās)!

Teksts, kurš ir vieglāk uztverams	ir	jo
Teksts, kurš mani visvairāk pārlicina	ir	jo
Teksts, kuru pilnībā nesaprotu	ir	jo
Teksts, kurā visprecīzāk ir raksturots anekdotes žanrs	ir	jo
Teksts, kura sniegtajai informācijai es neuzticētos	ir	jo

7. uzdevums.

Salīdziniet izveidotās definīcijas un paskaidrojiet, kuras definīcijas izdevies formulēt skaidrāk, precīzāk, vispusīgāk! Pamatojiet atbildes!

8. uzdevums.

Izlasi anekdotes!

Pēteris Birkerts. <i>Latviešu tautas anekdotes</i>, 1929.	Māris Rungulis. <i>Pēterītis un Anniņa</i>, 2013.	Lejupielādētas internetā (2019)
*** Tēvs reiz prasījis dēlam: “Par ko tu, dēliņ, gribi palikt, kad izaugsi liels?!” Dēls: “Par karavīru, tēt!” “Bet tad jau tevi, dēliņ, ienaidnieks var nošaut.” Dēls: “Nu tad es labāk palikšu par ienaidnieku!”	*** Vai tikai tu neesi kaut ko sajaucis? – pārdevējs jautā Pēterītim. – Vai tiešām mamma tev lūdza nopirkt 3 kilogramus konfekšu un tikai 100 gramu kartupeļu?	*** Jānītis prasa Anniņai: – Gribi kļūt zvaigzne? – Jā. – Tad uzlien egles galotnē.

Pēteris Birkerts. <i>Latviešu tautas anekdotes</i> , 1929.	Māris Rungulis. <i>Pēterītis un Anniņa</i> , 2013.	Lejupielādētas internetā (2019)
*** Kāds zēns, gribēdams izlikties par lielu stiprinieku, stāstījis otram: “Reiz es gāju ar garo Miķeli kauties. Ka tik tu zinātu, cik viņš švaks! Kā es šim smērēju pa ausi, tā šis gar zemi un es apakšā. Šis sabijās no manis tā, ka uz reizes bēga prom. Un es tik skrēju pa priekšu, lai viņš man neaizskriētu garām!” *** Kāds labi audzināts zēns reiz saticis ielas puiku. Ielas puika zēnam jautājis: “Vai tu gribi dabūt vienu pļauku?” “Paldies,” atbildējis zēns, “tad man jāiet un jāprasa mātei. Viņa man ir aizliegusi kaut ko no svešiem pieņemt.” *** Pie kāda saimnieka dēla atnācis ciemos viņsētas Jānis. Ciemojušies, ciemojušies, līdz uznākusi nakts. Tā kā ārā bijis liels negaiss, tad saimniece ciemiņu negribējusi laist mājā, sak, lai pārguļ tepat pa nakti. “Paldies, paldies,” atteicis ciemiņš, “es palikšu arī ar lielāko prieku, bet tikai aiziešu un pateikšu mātei, ka pa nakti mājās nebūšu!”	*** – Pēterīt, tagad atmini manu mīklu! Anniņa noslēpumaini smaida. – Kādu? – Pēterītis uzreiz ieinteresējas. – Viņam ir piecas kājas, viena aste, un viņš saka – vau, vau. – Tas taču suns! Bet kāpēc 5 kājas? – Pēterītis brīnās. – Lai grūtāk būtu uzminēt! *** Pēterītis jautā Anniņai: – Kāpēc tu tik ilgi neatbildēji uz manu zvanu? Anniņa: – Es dejoju pie zvana melodijas. *** Pārnākusi no skolas, Anniņa jautā Pēterītim: – Skolotāja šodien stāstīja, ka skolēniem jāguļ astoņas stundas, bet es nesaprotu... – Ko tieši? Pēterītis ir apjucis. – Kā mēs varam gulēt astoņas stundas, ja mums sarakstā ir tikai piecas? – paskaidro Anniņa. *** Pēterītis ciemos pie brālēna Jurīša. Jurītis: – Vai tu zini, cik govij kāju? Pēterītis: – Zinu, četras. Jurītis: – Nu pārskaiti vēlreiz: divas kājas priekšā, divas pakaļā, divas labās kājas, divas kreisās – nu jau astoņas, un tad vēl katrā stūrī pa vienai. Tātad pavisam kopā sanāk divpadsmit...	*** Skolotāja: – Pēterīt, kāpēc tu nokavēji stundu? Pēterītis: – Tāpēc, ka pulkstenis bija apstājies. Skolotāja: – Miķeli, bet kāpēc tu nokavēji stundu? Miķelis: – Es iegriezu pirkstā. Skolotāja: – Un tu, Mārtiņ? Mārtiņš: – Man dikti sāpēja galva. Skolotāja: – Jānīt, kāpēc tu raudi? Jānītis: – Viņi jau visu pateica, un man nav ko sacīt... *** Ivar, kas tu gribi būt, kad izaugsi liels? – Policists! – Un tu, Pēter? – Bandīts, lai mēs atkal abi varētu kopā spēlēties. *** – Kārli, cik ir puse no astoņi? – Kā jādala: vertikāli vai horizontāli? – Tas taču ir vienalga. – Nav vis vienalga! Ja dala vertikāli, tad ir trīs, bet, ja dala horizontāli, tad ir nulle! *** Bibliotēkā: – Atvainojiet, kur var atrast grāmatu “Ideāls bērns”? – Pasaku nodaļā!

Pēteris Birkerts. <i>Latviešu tautas anekdotes</i> , 1929.	Māris Rungulis. <i>Pēterītis un Anniņa</i> , 2013.	Lejupielādētas internetā (2019)
*** Reiz viens zēns iegājis maiznīcā un pircis maizi. Maiznieks viņam nosvēris mazāk, kā vajag. Zēns, redzēdams, ka maiznieks nepareizi sver, aizrādījies, ka viņš kļūpīgi nosvēris nepareizi. Maiznieks teicis: “Nekas, būs vieglāk aiznest.” Zēns nolīcis uz galda arī naudas mazāk, kā vajag. Kad maiznieks aizrādījies, ka nav pietiekoši naudas, tad zēns atbildējis: “Nekas, būs vieglāk saskaitīt.” *** Jānis un Pēteris saderējuši, ka varēšot iztikt 30 dienas bez ēšanas un 30 nakts bez gulēšanas. Pēc kāda laika abi zēni satiekas un Pēteris prasa Jānim: “Vai var iztikt 30 dienas bez ēšanas un 30 nakts bez gulēšanas?” Jānis atbild: “Var iztikt ļoti labi, jo pa dienu gulēju un pa nakti paēdu.”	*** – Juri, tavs domraksts par kaķi ir pilnīgi līdzīgs tava brāļa Kārļa domrakstam. – Ko tu par to vari teikt? – skolotājs tincina. – Kas tur par brīnumu, skolotāj! – Juris nemaz nav pārsteigts. – Mums mājās ir tikai viens kaķis, un mēs abi par to rakstījām. *** Kurš var nosaukt 10 dzīvniekus, kas dzīvo ziemeļpolā? – jautā skolotājs. – Trīs roņi un septiņi leduslāči, – bez domāšanas atbild Pēterītis. *** Jānītis saka skolotājam: – Es vakarnakt nosapņoju, ka kontroldarbu angļu valodā uzrakstīšu uz desmit. Kas man jādara, lai tas piepildītos? Mazāk jāguļ! *** Audzināšanas stundā skolotāja prasa Anniņai: – Kā tu domā, kādu teikumu skolēni mūsu klasē lieto visbiežāk? – Es nezinu! – Pilnīgi pareizi! Skolotāja priecīgi sasit plaukstas.	*** – Hallo, vai ātrā palīdzība? Mans bērns ir norijis pildspalvu! – Tūlīt izbraucam! – Bet ko man darīt līdz jūsu atbraukšanai? – Nū... pagaidām rakstiet ar zīmuli. *** – Saki man, kas saskaldīja atomu? – Goda vārds, tas nebiju es. Droši vien 6.d klases zēni. *** Mazais Oto prasa mammai: – Vai ir tādi skolotāji, kuri vienlaikus māca ģeogrāfiju, matemātiku, literatūru un vēsturi? – Nē. – Bet bioloģiju, angļu un latviešu valodu? – Arī nē. – Tad kādēļ viņi grib, lai es viens pats pārzinātu visus priekšmetus!?

9. uzdevums.

Atbildi uz jautājumiem!

- Kādas vienojošas pazīmes tu saskati visās anekdotēs? Nosauc vismaz 3 pazīmes!
- Kas atšķir katru anekdošu grupu?
- Kā anekdotēs var nojaust tās rašanās laiku?
- Pārlasi savu formulēto anekdotes definīciju! Pārliecinies, ka tajā definētās pazīmes vari saskatīt lasītajās anekdotēs!
- Atceries, ko atbildēji uz jautājumu: par ko smejas latvieši! Cik lielā mērā šīs anekdotes apstiprina tavu pieņēmumu?
- Kāpēc, tavuprāt, anekdote pieder pie tautas folkloras žanra neatkarīgi no tā, kurā laikā anekdote ir radusies?

10. uzdevums.

Vizuālajā mākslā anekdotei tuvs žanrs ir karikatūra, bet mūsdienās tai pietuvinās arī mīmi. Izpēti attēlus un secini, kas tiem kopīgs ar anekdotes žanru!

Karikatūrists Gatis Šļūka	Latvijas skolēnu veidotie mīmi
Apskati karikatūrista Gata Šļūkas karikatūras, sk. www.instagram.com/karikaturalv	 (https://kulturaskanons.lv/2018/01/24/vidusskolenu-raditie-mimi-par-latvijas-kulturas-kanona-vertibam/)